

امیرعلی ابوالفتح در گفت‌وگو با «فرهیختگان» اظهارنظرهای کشورهای عضو شورای امنیت سازمان ملل را بررسی کرد

احتمال فعال کردن مکانیسم ماشه کم است

نشست ویدئوکنفرانسی شورای امنیت سازمان ملل درباره اجرای قطعنامه ۲۲۳۱ با حضور اعضای این شورا و سخترانی محمدجواد ظریف و نمایندگان ۵+۱ سه‌شنبه شب به وقت تهران برگزار شد. در این نشست کشورهای مختلف به اظهارنظر درخصوص وقایع مرتبط با برجام و قطعنامه ۲۲۳۱ و تلاش‌های آمریکا برای جلوگیری از تمدید تحریم‌های تسلیحاتی ایران پرداختند. از آنجایی که این نشست از نظر سیاسی دارای جایگاه مهمی بود، «فرهیختگان» در گفت‌وگو با امیرعلی ابوالفتح کارشناس مسائل بین‌المللی مواضع کشورهای مختلف در آن را بررسی کرد. مشروح این گفت‌وگو در ادامه از نظر می‌گذرد.

۱۱۱

باید نگاه ما نسبت به اروپا تغییر کند حمایت اروپا از ما دور از ذهن است

شامگاه سه‌شنبه وزیر امور خارجه بخش عمده‌ای از سخنرانی خود را به بدهی طرف‌های اروپایی اختصاص داد و نقدهای زیادی را به سه کشور وارد کرد. در مقابل مواضع آلمان، انگلیس و فرانسه نه تنها دویپلو بود بلکه نقدهایی را هم نسبت به ایران مطرح کردند.

ارزیابی شما از مواضع اروپا در این جلسه چیست؟

واقعیت این است که بضاعت اروپا همین قدر است. باید ذهنیت ما نسبت به اروپا تغییر کند. شاید ذهنیت نسل‌های قدیمی ما نسبت به اروپا برگرفته از وقایع کنونی این قاره نیست و تصور برخی از نخبگان و افکار عمومی درخصوص این کشورها همچنان شبیه نگاه به امپراتوری‌های فرانسه، انگلیس و حتی آلمان نازی و قدرت‌های بزرگ و تاثیرگذار است، قدرت‌هایی که می‌توانند بازگرداننده بوده و ایفای نقش کنند و در برخی مواقع در برابر قدرت‌های بزرگ همانند ایالات متحده ایستادگی کنند، درحالی که بضاعت اروپا همین است که ما می‌بینیم. یک ائتلاف ضعیف و نیمه‌با اختلافات داخلی و وابستگی بسیار گسترده به ایالات متحده به‌عنوان اقتصاد اول جهان که امکان نافرمانی ندارند، نه دولت‌ها چنین اراده‌ای را دارند و نه بخش خصوصی حاضر است در برابر میل و اراده آمریکا مقاومت کند چون می‌داند بهای سنگینی را پرداخت خواهد کرد. انتظارات ما از اروپا این است که به کمک ما بیاید و جلوی آمریکا بایستد و خسارت خروج آمریکا از برجام را جبران کند، اروپا با ما همکاری داشته باشد و نیازهای ما را برطرف کند ولی درحالی که با ایالات متحده آمریکا در نبرد بزرگ قرار داریم، دور از ذهن است.

اروپا یک پیورو خارج از میل و اراده آمریکانمی تواند درخصوص ایران خرج کند

صحبت آقای ظریف و لحنی که اشاره کردید لحن جدیدی نیست. در نامه‌ها و مکاتباتی که صورت گرفته است رگه‌ها یا بخش‌هایی از این دیده می‌شد. در گذشته هم خیلی تصور نمی‌شد اروپایی‌ها بتوانند کاری انجام دهند. البته ایران باید مطالبه‌گری کرده و از حق خود دفاع و از اروپایی‌ها بخواهد به تعهدات خود عمل کنند. باید ایران این کارها را انجام دهد اما اینکه امید داشته باشیم یا انتظار داشته باشیم اروپایی‌ها اقدام موثری انجام دهند این گونه نیست. اروپا در مسائل تجاری خود زیر فشار

رئیس جمهور آمریکا است و رئیس جمهور آمریکا هرطور بخواهد با اینها رفتار می‌کند، یک روز تعرفه می‌گذارد، یک روز تحت فشار می‌گذارد، حتی در مورد دانمارک می‌گوید باید بخشی از سرزمین خود را به آمریکا بفروشد. آمریکایی‌ها حالت تحقیرآمیز و کوچک کردن را درقبال اروپایی‌ها دنبال می‌کنند. از این جهت خیلی اروپا بضاعت ندارد و حداکثر کاری که می‌تواند با اذن و اجازه و موافقت واشنگتن انجام دهد به اندازه راه اندازی اینستکس در قالب مبادلات غیرتجاری است. آنها یک دلار و یک پیورو خارج از میل و اراده آمریکایی‌ها درقبال ایران نمی‌توانند خرج کنند. اینکه دوست دارند با ایران همکاری داشته باشند یک بحث است و بحث توانستن و توانمندی بحث دیگری است.

به این معنی که ممکن است در روزهای آینده یکی از این سه کشور مکانیسم ماشه را علیه ایران با فشار آمریکا فعال کند؟

این می‌تواند یک فرض محتمل باشد به‌ویژه برای بریتانیا که الان از اتحادیه هم بیرون آمده و بین اتحادیه و آمریکا گرفتار شده و باید تصمیم بگیرد دوباره زیر یوغ اتحادیه اروپا قرار گیرد یا به اصطلاح با پسرعموهای خود در آمریکا رفاقت کند. چنین اتفاقی ممکن است رخ دهد، چنانکه لحن صحبت‌های نماینده بریتانیا در سازمان ملل خیلی تند بود. این اتفاق می‌تواند محتمل باشد ولی اروپایی‌ها هم می‌دانند بابت چنین اقدامی باید بهای سنگینی بپردازند، ضمن اینکه دو تعدیل ایجاد شده است؛ اول اینکه خیلی از کشورها می‌گویند آمریکایی دلیل قضیه رفع تحریم‌های تسلیحاتی را برجسته می‌کند؛ چون اگر بحث برسر این است که ایران تحریم باشد تا به یمن سلاح ندهد، اگر حتی تحریم هم نباشد نمی‌تواند سلاحی به یمن ارسال کند، چون تحریم تسلیحاتی یمن براساس قطعنامه دیگری است که همه در ظاهر رعایت

می‌کنند. بنابراین وجود تحریم تسلیحاتی علیه ایران درباره یمن علی‌القاعده تغییری ایجاد نمی‌کند. نکته دوم این است که اگر مکانیسم ماشه را فعال کنند درحالی که روسیه و چین آن را به‌عنوان اقدام غیرقانونی قلمداد می‌کنند شرایطی فراهم می‌آید که ذیل آن روسیه و چین با ایران تجارت تسلیحاتی انجام می‌دهند همان طور که الان روابط تجاری بین ایران با روسیه و چین با انواع و اقسام دور زدن‌ها و پنهان‌کاری‌ها و مخفی‌کاری‌هایی که آمریکایی‌ها ادعا می‌کنند، اتفاق می‌افتد و لذا با تحریم هم خیلی چیزی عوض نمی‌شود.

اگر قرار بود مکانیسم ماشه از جانب اروپا فعال شود احتمالا تا کتون انجام شده بود

لذا گفته می‌شود آمریکا بی‌دلیل جنجال درست می‌کند و نتیجه آن می‌تواند این امر باشد که ایران از NPT خارج شود و دردسر برای اروپایی‌ها بیشتر می‌شود، چنانکه از جانب ایران پالیس‌هایی ارسال شده است. به این دلیل به این راحتی نیست که تصور کنیم با یک اشاره و فرمان یکی از این سه کشور مکانیسم ماشه را فعال می‌کنند. اگر قرار بود فعال شود احتمالا تا الان این کار را کرده بودند. اگر مقاومت می‌شود مصالحتی وجود دارد و لذا قانع کردن کشورها در این فضا دشوار است. البته این احتمال همچنان وجود دارد که یکی از سه کشور به مکانیسم ماشه متوسل شوند، چنانکه دیروز نماینده آلمان هم گفت فقط اروپایی‌ها می‌توانند چنین اقدامی انجام دهند، یعنی تلویحا بیان کرد اعضای باقی‌مانده در برجام می‌توانند متوسل به این امر شوند و اگر قرار باشد اتفاقی بیفتد باید از کانال اروپا رد شود که اگر اینچنین شود احتمالا اروپا مابه‌ازایی هم طلب می‌کند یعنی خدمت بزرگی به آمریکا انجام دهد و مابه‌ازایی هم حتما می‌خواهد. اینکه آمریکا این مابه‌ازا را به اروپا بدهد یا خیر بحث جداگانه‌ای است.



اروپا نگران از دست رفتن نظارت‌های برجامی است ایران هشدار داده برگشت تحریم‌های تسلیحاتی معادل اخراج بازرسان از آتس خواهد بود

چه چیزهایی اجازه نداده که تا الان اروپا صد درصد خواست آمریکا را اجرا کند؟

از نظر اروپا یا باقی‌مانده‌های در برجام، حفظ برجام بخش‌های نظارت‌ها بر ایران را استحکام می‌بخشد چون ایران در بخش فنی تمام تعهد خود را کنار گذاشت و محدودیت‌های ذخایر آب سنگین، اورانیوم و... از طرف ایران نادیده گرفته شده و تنها بخشی که به شکل کامل رعایت می‌شود بحث نظارت‌هاست. بحث نظارتی ارتباط مستقیم با عدم اشاعه و اطمینان از اینکه ایران به سمت سلاح اتمی نمی‌رود، دارد. اگر به هر دلیلی بخش نظارتی از سوی ایران کنار گذاشته شود این فرض در اروپا و آمریکا محتمل قلمداد می‌شود که ایران می‌خواهد بمب اتم بسازد. یعنی این ترس ایجاد می‌شود که ایران به شکل پنهانی به سمت سلاح حرکت می‌کند و این تمام نظم و ثبات منطقه‌ای را به هم می‌ریزد و اول از همه آشوب گریبان اروپا را می‌گیرد که همسایه خاورمیانه است. به این دلیل اینها به شدت علاقه‌مند هستند و تلاش می‌کنند بخش نظارتی از طرف ایران نقض نشود. شواهد قرائنی هست که ایران هشدار داده اگر بحث تحریم‌های شورای امنیت یا تحریم‌های تسلیحاتی برگردد و امروز آقای روحانی هم به گونه‌ای هشدار داد، ایران اقدام موثری انجام می‌دهد. این اقدام موثر می‌تواند حداقل این باشد که ایران پروتکل الحاقی را رعایت نکند و بازرسان را اخراج کند و حتی اگر در NPT هم بماند این وحشت برای اروپا ایجاد می‌شود که ایران به سمت سلاح اتمی می‌رود و تنها راه بازداشتن ایران از دستیابی به سلاح اتمی هم جنگ است و جنگ می‌تواند مصیبت بزرگی ایجاد کند که تبعات آن اول از همه متوجه اروپا می‌شود. به دلیل مسائل امنیتی و استراتژیک اروپایی‌ها مقاومت می‌کنند.

برخلاف لحن و ادبیات، مواضع عملی چین و روسیه کاملا یکسان بود

موضع چینی‌ها به قوت روس‌ها نبود. ارزیابی شما از موضع چینی‌ها چیست؟

رفتارشناسی چینی‌ها و روس‌ها با هم فرق دارد. روس‌ها از قدیم الایام، از زمان اتحاد شوروی لحن تند و کوبنده داشتند و به قول معروف بدون رودربایستی صحبت می‌کردند. وابستگی متقابل آنها به ایالات متحده کمتر است. امروز هم خودشان به شدت زیر فشار هستند و تحریم‌های سنگینی را تحمل می‌کنند. از طرفی در روسیه فضای ضدآمریکایی خیلی قوی بوده و طبیعی است محکم‌تر و عریان‌تر با آمریکایی‌ها برخورد کنند. متلکی هم نماینده روس‌ها به پمپئو انداخت، ولی چینی‌ها اصولا سعی می‌کنند با لطافت بیشتر در لفظ رفتار کنند، تضاد و تخاصم شدید بروز نمی‌دهند حتی درباره مسائل مربوط به خودشان مثلا کارهایی که آمریکایی درباره هنگ‌کنگ می‌کنند، اگر روسیه به جای چین بود اصلا چنین اقداماتی را بر نمی‌تابید و مثلا اگر این اقدامات را درباره قفقاز انجام دهند حتما واکنش کوبنده‌ای را نشان می‌دهند ولی چینی‌ها چنین نیستند. مهم این است که کار خود را انجام می‌دهند، لحن آرام‌تری دارند، ولی مهم این است چینی‌ها با همان لحن آرام‌تر و ملایم‌تر تحریم تسلیحاتی را به هیچ‌عنوان تمدید نمی‌کنند، توسل آمریکا به مکانیسم ماشه را به هیچ‌عنوان قبول نمی‌کنند و این دو نکته کلیدی بود که چینی‌ها مطرح کردند. برای ایران و آمریکا مهم عمل چینی‌ها است نه لحن ملایم یا غیرملایم! خیلی نمی‌توان براساس لحن قضاوت کرد که چینی‌ها لحن ملایمی دارند و شاید تردید دارند یا روس‌ها تندتر هستند. مواضع هر دو یکی است ولی با دو ادبیات متفاوت.

جمع‌بندی نهایی شما از نشست سه‌شنبه شب چه بود؟ وزن کشتی به کدام سمت بود؟

ترکیب شورای امنیت به گونه‌ای نیست که بخواهیم این چنین وزن کشتی کنیم. کافی است یک عضو دائم شورای امنیت مخالف باشد، فرض کنید سخنرانی‌ها چنین بود که ۱۴ کشور طرف آمریکا را بگیرند که نگرفتند (هیچ کدام در مورد برجام طرف آمریکا را نگرفتند) ولی فرض کنیم این اتفاق هم می‌افتاد، کافی بود روسیه یا چین نه بگویند و همه چیز به هم می‌خورد. این ویژگی حق و تودر شورای امنیت است. در نهایت در بخش مربوط به مباحث مربوط به آرامکو و مخاطراتی که ایران برای صلح و امنیت جهانی ایجاد کرده است تک‌وتوک برخی کشورها اشاره کردند که مواضع آمریکا، آلمان، فرانسه و انگلیس از بقیه پرنرنگ‌تر بود و یکی دو کشور غیردائم هم به این مساله اشاره کردند. البته تا اینجا خیلی عجیب نیست که ایران در کلام آنها به حمله به آرامکو متهم شود، چرا که فضا سازی رسانه‌ای شده است ولی آنچه عجیب بود اینکه همه کشورها با خواست آمریکا مخالفت کردند. این مخالفت با خواست آمریکا در مواردی چون اصل برجام، تحریم تسلیحاتی و مکانیسم ماشه مهم‌تر است تا اینکه چند کشور درباره موضع نظامی گلایه و انتقادی کرده یا ایران را به‌زعم خودشان سرزنش کنند. این مساله خیلی مهم نیست چون قابل انتظار است که از طرف این کشورها این صحبت‌ها مطرح شود ولی اینکه آلمان، فرانسه، انگلیس، بلژیک، آفریقای جنوبی... به شدت سیاست‌های آمریکا را نفی کردند قابل توجه است.

بهشتی‌پور در گفت‌وگو با «فرهیختگان»:

آمریکا احتمالا موفق به صدور قطعنامه جدید علیه ایران نمی‌شود



حسن بهشتی‌پور، کارشناس روابط بین‌الملل در گفت‌وگو با «فرهیختگان» با اشاره به نشست شورای امنیت سازمان ملل برای بررسی اجرای قطعنامه ۲۲۳۱ و تمدید تحریم تسلیحاتی ایران اظهار داشت: «این نشست نمایش انزوی آمریکا در شورای امنیت بود و حداقل بنده طی چند سال اخیر نخستین بار بود که می‌دیدم آمریکا در انزوی کامل قرار گرفته است. دلیل این انزوا این است که تمام افرادی که سخنران این نشست بودند، از برجام حمایت کرده و آن را توافق خوبی دانستند که به امنیت و صلح کمک کرده است.» این کارشناس روابط بین‌الملل افزود: «درست است که درباره تحریم ایران اختلاف نظر وجود دارد، اما در این موضوع خاص، همه با نظر آمریکا مخالف بودند و تنها خود آمریکا از خروجش از برجام دفاع کرد و نتوانست همراهی کشورها را به خود جلب کند.»

وی با بیان اینکه در بحث تحریم تسلیحاتی ایران، اروپایی‌ها همچنان از برجام دفاع کردند، اما قائل بودند که تا سال ۲۰۲۳ می‌توانند برای این کار زمان بدهند، گفت: «آمریکا معتقد است این تحریم باید ابدی باشد.»

بهشتی‌پور، دفاع ظریف را کاملا مستدل و مبتنی بر زبان حقوق بین‌الملل دانست و گفت: «ظریف در این نشست سازمان ملل را به چالش کشید و تاکید کرد که سازمان ملل، قطعنامه شورای امنیت را اجرا نکرده و در مقابل حرکت آمریکا نیز هیچ اقدام خاصی انجام نداده است، اما حالا سراغ ایران آمده که همه مقررات و مفاد برجام را اجرا کرده است.»

این کارشناس روابط بین‌الملل درخصوص ارزیابی خود از عملکرد کشورهای اروپایی در مقابل آمریکا اظهار داشت: «اختلاف اروپا و آمریکا درباره برجام واقعی است و صوری نیست، از این رو مسئولان اروپایی به صراحت اعلام کردند که خواهان اجرای برجام و مخالف سیاست آمریکا در خروج از برجام هستند.»

وی با اشاره به مخالفت چین و روسیه با تحریم تسلیحاتی ایران خاطرنشان کرد: «سخنرانی نماینده روسیه بسیار مهم بود و نکات حائز اهمیت

آجیلی در گفت‌وگو با «فرهیختگان» تشریح کرد نبود اجماع به سود آمریکا، مهم‌ترین اتفاق نشست شورای امنیت



هادی آجیلی، کارشناس مسائل بین‌الملل و استاد دانشگاه علامه طباطبایی در گفت‌وگو با «فرهیختگان» با اشاره به نشست شورای امنیت سازمان ملل برای بررسی اجرای قطعنامه ۲۲۳۱ و منزوی شدن آمریکا در این نشست اظهار داشت: «شما اگر بخواهید یک قدرت مسلط در سطح جهان باشید و دیگر کشورها به نظرات شما گوش دهند، باید از قدرت اجماع‌سازی و اقناع دیگران برخوردار باشید، چرا که این ویژگی یک ابرقدرت است.»

آجیلی با بیان اینکه نحوه تشکیل این نشست در شورای امنیت و دستور کار آن از طرف آمریکا صورت گرفته بود، افزود: «قطعا پیش از برگزاری این نشست لابی‌هایی نیز وجود داشته و بی‌تردید آمریکا با سران شورای امنیت در این باره صحبت کرده است تا رای آنها را داشته باشد و قانع‌شان کند.»

این کارشناس روابط بین‌الملل ادامه داد: «با وجود همه این تمهیدات بسیاری از کشورها مخالف نظر آمریکا و تمدید تحریم‌های تسلیحاتی علیه ایران بودند و به همین دلیل نیز پمپئو وزیر امور خارجه آمریکا به نشانه اعتراض جلسه را ترک کرده است.»

ابرساز نگرانی و اعلام برائت اروپا از خروج آمریکا از برجام نشان‌دهنده افول ابرقدرتی است

وی مواضع کشورهای اروپایی مبنی بر ابرساز نگرانی و اعلام برائت از خروج آمریکا از برجام را نشان‌دهنده افول یک ابرقدرت دانست و گفت: «عامل اصلی فشار روی ایران اجماع بوده است که در این نشست حاصل نشد.»

این کارشناس روابط بین‌الملل ضمن انتقاد از مواضع کشور آلمان در نشست شورای امنیت آن را بسیار غیرمستدل ارزیابی کرد و گفت: «درحالی که آلمان باید نشان می‌دادند فاصله معناداری با سیاست‌های ترامپ

راهبرد اروپا و آمریکا مهار ایران است

آجیلی درعین حال با تاکید بر این نکته که عدم اجماع درباره ایران صرفا در عرصه سیاسی است و آمریکا دچار شکست سیاسی شده، خاطرنشان کرد: «درست است که ماهی در قلاب نیفتاد ولی معنای آن این نیست که هیچ عایدی‌ای نیز برای اروپا و آمریکا وجود نخواهد داشت.»

این کارشناس امور بین‌الملل یادآور شد: «مسیر اروپا با آمریکا خیلی متفاوت نیست و عملا مسیرشان در تکتیک متفاوت است اما راهبرد هر دوی آنها مهار ایران است.»